

THY 3759, Grydehøj

Moegård Museum

Forkullet materiale i gravhøj fra
Enkeltgravskulturen

Peter Hambro Mikkelsen

KONSERVERINGS- OG NATURVIDENSKABELIG AFDELING

Nr. 3 2002

THY 3759, Grydehøj

Forkullet materiale i gravhøj fra Enkeltgravskulturen

Undersøgelsens baggrund

I forbindelse med udgravningen af THY 3759, Grydehøj, som er en gravhøj dateret til Enkeltgravskulturen, blev der fundet forkullede rester af korn.¹ Disse blev udtaget som prøve X 1013. Udgraveren, museumsinspektør, mag.art. Bjarne H. Nielsen, Vesthimmerlands Museum, ønskede dels en undersøgelse af prøvens frø og kornindhold, dels en undersøgelse som kunne belyse, om der havde indgået strå fra kornplanter i anlægget og dels en vurdering om der er grundlag for yderligere arkæobotaniske undersøgelser.

Prøvebehandling og undersøgelse

Prøve X 1013 var optaget som et præparat. Efter at have tømt præparatet for indhold blev rumfanget målt til 150 ml. Materialet blev overhældt med vand og det forkullede materiale forsigtigt opslemmet, hvorefter prøveresten blev gemt. Prøveresten blev senere kursorisk undersøgt og der blev fundet en smule stærkt fragmenteret forkullet materiale, som dog ikke var levn af frø eller korn. Efter gennemsyn blev grovfraktionen kasseret.

Efter tørring af det opslemmede forkullede materiale blev dette fraktioneret i 4 delprøver gennem henholdsvis 2, 1, og 0,5 mm sigter. Delprøverne blev gennemset under anvendelse af et Olympus SZH 10 stereomikroskop. Delprøve 4, som for en stor dels vedkommende bestod af sandkorn, blev kun kursorisk undersøgt og der blev ikke fundet rester efter frø eller korn.

Det botaniske indhold

Indholdet i prøverne fremgår af tabel 1. Af dyrkede arter blev der udelukkende fundet spor efter *Hordeum vulgare* var. *nudum*, nøgenbyg og af bygaksled. I delprøve 1 var der en del fragmenter af kornkerner, som ikke kunne bestemmes, det samme var gældende for delprøve 2.

¹ THY 3759 Grydehøj, Vestervig sogn, Refs herred, Thisted amt, 11.06.12-322, UTM 459132/6289825

Der er et forholdsvis højt antal aksled i forhold til kornkerner. Da det må påregnes, at der har været anvendt seksradet byg, har der været tre kerner pr. aksled. Der »mangler« således en del bygkerner i forhold til antallet af aksled. Dette kunne tyde på, at der er tale om et restprodukt fra tærskning, som endnu ikke er blevet færdigrenset. At der kan være tale om tærskning understøttes ved, at aksleddene er ganske hårdt fragmenterede.

Af ukrudtsplanter er det især *Plantago lanceolata*, Lancetformet Vejbred, som må påkalde sig interesse, idet denne har været anvendt som landbrugsindikator for det tidlige neolitikum. Det må dog konstateres, at de få antal fundne ukrudtsfrø ikke giver belæg for større tolkninger. Der blev fundet 5 stk. uidentificeret forkullet materiale, som ikke hidrører fra frø eller korn samt en mindre strådel, som ikke tyder på at være fra en græsplante.

Volumen, ubehandlet 150 ml Sigtestørrelse	Dp 1 1ml >2mm	Dp 2 1ml >1mm	Dp 3 2 ml >0,5mm	Dp 4 2 ml <0,5mm	Samlet 6 ml	
<i>Hordeum vulgare</i> var. <i>nudum</i>	32	9	–	–	41	Nøgenbyg
<i>Hordeum</i> aksled	1	31	11	–	43	Byg, aksled
Cerealial indet	17	Div. frag.	–	–	17+ div. frag.	Uidentificeret kornkerner
<i>Chenopodia album</i>	–	–	1	–	1	Hvidmelet Gåsefod
<i>Chenopodia</i> sp.	–	–	1	–	1	Gåsefod sp.
<i>Euphorbia helioscopia</i> fragment	–	–	1	–	1	Skærm-Vortemælk fragment
<i>Plantago lanceolata</i>	–	–	1	–	1	Lancetformet Vejbred
<i>Polygonum lap/pers.</i>	–	–	1	–	1	Bleg/Fersk. Pileurt
Indet, frø	–	1	1	–	2	Ubekendt, frø
Indet, ej frø	5	–	–	–	5	Ubekendt, ej frø
Strådel	1	–	–	–	1	Strådel
Knæ	–	–	2	–	2	Knæ

Tabel 1.

Undersøgelsens resultat og fremtidige muligheder

Der er ikke meget som tyder på, at der har været anvendt strå i større omfang i forbindelse med X 1013. I så fald ville der sandsynligvis have været et større antal bevarede knæled fra stænglerne. Den dyrkede afgrøde er udelukkende nøgenbyg og da der befinder sig et forholdsvis stort indhold af aksled i fundet peger dette på, at der er tale om tærskede afgrøder, som endnu ikke er blevet rensed.

Ifølge oplysninger fra udgraveren kan der fremskaffes yderlig forkullet materiale fra lokaliteten.

Muligheden for at undersøge et større materiale af tærsket og endnu ikke rensede afgrøder er af overordentlig vigtighed. Kendskabet til Enkeltgravkulturens agerbrug er meget fragmentarisk og bortset fra nogle ganske enkelte kornfund har man anvendt aftryk i lerkar som kilde hertil.

Forekomsten af forkullet materiale af denne karakter i forbindelse med en gravhøj er ganske usædvanligt og en afklaring af hvordan og hvor meget plantemateriale, der har indgået i gravhøjskonstruktionen, vil måske kunne kaste mere lys over dette fænomen.

Det skal således anbefales, at der foretages en egentlig undersøgelse af det forkullede materiale fra THY 3759 Grydehøj.

Litteratur

Frederiksen, H. & P. Grøntved, H.I. Petersen 1950: *Ukrudt og ukrudtsbekæmpelse*. Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab. København

Hansen, K. 1993: *Dansk feltflora*. 1. udgave, 6. oplag. København.

Jessen, K. & J. Lind 1922: *Det Danske Markukrudts Historie*. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, naturvidensk. og mathem. Afd., 8 Række, VIII. København.

Melander, B. 1998: Beskrivelse af ukrudtsplanterne. I: *Ukrudtsbekæmpelse i landbruget*. Forskningscenter Flakkebjerg. Afdeling for Plantebeskyttelse. 3. udgave. pp 41-190.

Bilag 1

Plantebeskrivelser

Chenopodium album L. Hvidmelet Gåsefod. 25-80 cm høj (30-70 cm), gennemsnitlig omkring 3.100 frø pr. plante (20.000 frø), dog frodige eksemplarer helt op til 40.000 frø. Blomstrer og frømodning juni-oktober. Udpræget sommerannual, meget skadelig ukrudt i vårsædmarker. Især på velgødet jord. Omkring bebyggelse, agerjord og ruderater. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993, Jessen & Lind 1922)

Euphorbia helioscopia L. Skærm-Vortemælk. 10-30 cm (10-40 cm) høj stængel, omkring 650 frø pr. plante. Blomstrer i maj-september. Udpræget sommerannual. Optræder i åbne og/eller sent såede sommerafgrøder. Agerjord, haver og ruderater. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993)

Plantago lanceolata L. Lancetbladet Vejbred. 10-40 cm (10-30 cm) langt blomsterskaft, omkring 1.500 frø pr. plante, dog 15.000 på en stor plante. Blomstrer maj-juni, frømodning august-oktober. Flerårig. Overdrev, skrænter, marker, vedvarende græsmarker og ruderater. (Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993)

Polygonum lapathifolium L. Blegbladet Pileurt. 30-60 cm (25-80 cm) høj, omkring 800-850 frø pr. plante. Blomstrer og modner frø i juli-september. Udpræget sommerannual plante. Kan være meget skadelig i vårsæden, især i lave noget vandlidende marker, hvor den kan forekomme meget talrigt, kan også forekomme i vintersæden. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993)

Polygonum persicaria L. Ferskenbladet Pileurt. 25-60 cm høj, omkring 200-800 frø pr. plante. Blomstrer og frømodner juli-september. Rent sommerannual (kan også forekomme i vintersæd, Melander 1998). Forholder sig som *Polygonum lapathifolium*. Agerjord, ofte vandlidende, ruderater. (Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993, Jessen & Lind 1922)

Rapporterne fra Moesgårds konserverings- og naturvidenskabelig afdeling fremlægger resultater i forbindelse med specialundersøgelser af arkæologisk genstandsmateriale.

Heriblandt kan nævnes arkæobotaniske undersøgelser, vedanatomiske undersøgelser, antropologiske undersøgelser af skeletter samt arkæozoologiske undersøgelser.

Der optræder også andre typer dokumentationsfremlæggelser, som f.eks. besigtigelse af marinarkæologiske lokaliteter og metodebeskrivelser af konserveringsteknisk karakter.

Alle rapporter kan downloades fra Moesgaard Museums hjemmeside. Eftertryk med kildeangivelse tilladt.